

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ АДВОКАТІВ (ДО 90-РІЧЧЯ З НАГОДИ ЗАСНУВАННЯ СУА)

Клименко О.З., к.і.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННПП НАВС

*А хто доходить свого права, той не робить нікому кривди.
К. Левицький*

Конституційне прагнення розвивати і зміцнювати демократичну державу неможливо реалізувати без утвердження в суспільній свідомості і соціальній практиці невідчужуваних прав і свобод людини, нормативного закріплення їх гарантій. На нинішньому етапі реальний захист прав людини належить до найгостріших проблем української дійсності. Питаннями забезпечення прав і свобод людини і громадянина опікуються науковці різних сфер юридичної науки, а діяльність Союзу Українських Адвокатів (СУА, 1923–1939), з обсягом діяльності на всю польську державу, з делегатурами у містах, в яких існували окружні суди, належить до маловідомих та маловивчених сторінок історії.

Установчі збори СУА відбулися 20 травня 1923 р., на яких були присутні 50 адвокатів та 15 кандидатів адвокатури. Першим Головою СУА на цих зборах обрано С. Федака, заступником – М. Левицького. Засновниками СУА виступили адвокати: Степан Федак, Макс Левицький, Володимир Охримович, Михайло Волошин, Євген Давидяк, Маріян Глушкевич, Ізидор Голубович, Ярослав Олесницький, Лев Ганкевич, Альфред Говикович, Степан Шухевич, Мирослав Янкевич, Юліан Лещій, Іван Голубовський, Іван Бандель, Євген Гвоздецький, Іван Волошин, Іван Кміцикевич, Микола Шухевич. Головами СУА були також Лев Ганкевич і (з 1924) Кость Левицький. СУА організовував оборону в політичних процесах (число їх постійно зростало), відстоював професійні інтереси української адвокатури, боронив права української мови в судах і державних урядах та установах. Чимало праці докладали члени СУА для роз'яснення українському населенню краю державних законів, їхніх прав та обов'язків. Вони виступали у судових процесах оборонцями як українсько-громадсько-політичних об'єднань і партій, так і окремих їх членів. 1939 р. СУА об'єднував близько 400 адвокатів і 300 кандидатів адвокатури (близько 3/4 усіх) у Польщі, які були захисниками української нації та українських організацій у політичних процесах у Східній Галичині в 20–30 роки ХХ ст.

Статут СУА, крім завдань розвитку корпорації, ставило також завдання, які стосувалися загальноукраїнських проблем того часу – розвиток української правничої термінології, історії українського права, боротьба за право застосовувати українську мову в державних, судових та інших органах Польщі. Ці питання були надзвичайно актуальними та принциповими, як для адвокатів, так і для українського населення Польщі в цілому, оскільки після 1920 р. мовна політика Польщі була спрямована на тотальне запровадження виключно польської мови, як державної.

Рішення про видання професійного правничого часопису українських адвокатів – «Життя і Право» (липень 1928 р. – червень 1939 р.) – прийнято на засіданні правління СУА 7 квітня 1928 р. (Часопис почав видаватися, як орган СУА, однак уже 16 березня 1929 р. на спільному засіданні представників СУА і Товариства Українських Правників вирішено видавати часопис під егідою двох правничих організацій [2.]. У часописі друкувалися огляди проведених загальних зборів цих організацій, проблемні питання які стояли перед ними, подавалась детальна інформація про членів цих організацій, звіт про діяльність осередків, а також про роль та значення громадської та патріотичної позиції українського адвоката для побудови своєї держави. Українські адвокати – члени СУА займали активну громадську позицію через участь в українських громадських та політичних партіях. Разом із Науковим товариством ім. Тараса Шевченка українські адвокати виступили організаторами правничого факультету Українського Таємного Університету у Львові, який діяв в 1921–1925 рр., читаючи там курси лекцій та проводячи практичні заняття.

Усе вищезазначене дозволяє зробити правомірний висновок, що внесок СУА був вагомим у всіх без винятку галузях суспільно-політичного та культурного життя українського населення Східної Галичини. СУА – перша громадська корпоративна організація українських адвокатів; видавець першого часопису українських адвокатів «Життя і право»; історія СУА потребує ще ґрунтовного вивчення, а повноцінне її включення в науковий обіг – вимога часу, зумовлена співзвучністю багатьох проблем, які стоять перед вітчизняними правниками сьогодні. Моральний обов'язок наукової юридичної громадськості повернути в науковий обіг спадщину цілої плеяди українських правників та адвокатів – членів СУА, яка продовжує зберігати свою наукову вартість у контексті проблеми стану дотримання захисту прав людини в Україні.

СТЕПАН ФЕДАК – НАЙВІДОМІШИЙ АДВОКАТ ГАЛИЧИНИ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Ключник Т.П., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: к.і.н., доцент, доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін ННПП НАВС Клименко О.З.

«...у всякій громадянській роботі... і у своїй становій адвокатській діяльності був все живий, пильний і старанний та своєю працею здобував собі ім'я поважного і визначного українського громадянина»
К. Левицький про С. Федака

Степан Федак (1861–1937) – видатний борець за права народу, працював для відродження своєї нації в'язень царських і польських тюрем, одна з найбільш популярних і знаних особистостей Галичини, засновник Союзу Українських Адвокатів, визначний громадський діяч, філантроп, був знаним адвокатом, держсекретарем ЗУНР та УНР, організатор Комітету допомоги політичним в'язням, який очолював до кінця життя. Свого часу він допоміг реалізувати не один суспільно-значущий проект: «стукав до людських сердець, щоби зменшити горе на рідній землі та на чужині». Ще збереглося немало громадських будинків, церков, шкіл, споруджених за фінансової підтримки С. Федака. Настав час відновити історичну справедливість стосовно нього.

Підпорядковане щодо поляків становище українців у Галичині змусило національні сили до пошуку нових шляхів національного розвитку. На початку ХХ ст. нова хвиля активності українського руху в Галичині втягнула С. Федака у вир національно-політичного життя. В неоднорідній політичній структурі української громади Львова С. Федак належав до українофільської течії. За світоглядом С. Федак належав до епохи так званої «професорської» політики з її непохитною вірою в просвіту, демократію та самоврядування. Проте до великої політики він ставився зі скепсисом і намагався уникати її. Оцінка С. Федаком навіть найгостріших питань суспільно-політичного життя Галичини, зокрема міжнародних стосунків, завжди вирізнялася виваженістю, прагненням знайти можливість для компромісу. Як студент університету належав до Академічного гуртка, який об'єднував українську молодь, а також разом з К. Левицьким організував одне з перших професійних об'єднань українських правників – «Кружок правничий». 1889 р. разом з К. Левицьким, Є. Олесницьким, Миколою Шухевичем, О. Огоновським, А. Горбачевським С. Федак започаткував видання першого у Східній Галичині українського правничо-фахового журналу «Часопись правника». З 1890 р. розпочав адвокатську практику у Львові і дуже швидко завоював авторитет серед правників. Саме в нього проходили адвокатську практику майбутній президент ЗУНР Євген Петрушевич.

Завдяки успіхам у професійній діяльності і високій громадській активності С. Федак завоював собі неабиякий авторитет. У 1890-х роках під впливом молодих діячів (С. Федак, Є. Олесницький і К. Левицький та інші) зазнав змін народовський рух, 1894 р. у Львівський університет перейшов М. Грушевський. Національно-демократична партія, співзасновниками якої вони стали 1899 р., теж доручає С. Федаку важливі і складні питання.